
Književna poročila

---

lucijskega obračuna, kapitalistično mirovne konferenčne impotence, akcije in reakcije, verižništva, eruptivno splošnega poželenja po fizičnem uživanju, mrzličnega iskanja nove filozofske in družabne teorije, golote globokih in visokih dekoltejev, pokopa vseh starih oblik, jazzbanda in poshymminele mode. Kajti ta tucat mladine obojega spola («višji» in «velikomestni» milje), ki se je zbrala na skrajnem koncu dalmatinske riviere, v mestu mrtvih spominov, novega po-tehniciranega življenja in tujskega prometa, v Dubrovniku, da nam pokaže, kako se je v vojno-povojnem okolišu naučila teoretizirati o življenju in ga prakticirati; ta mladina, ki doživlja svoje včasih bolesterne ljubavne konflikte med dineji in večerjicami v tujskem penzionatu, med solnčnimi in vodnimi kopelmi ob večno sinjem morju, na romantičnih sprehodih pod mesečino ter izletih na Lapad in Lokrum: ta mladina ne dela in ne pojmuje nič drugače nego tisoč mladin pred njo. Nič me ne moti, da spregovori včasih polovično besedo o svobodni ljubezni ali o nezmislernem iskanju zmisla temu življenju, kajti to so stvari, ki so stare skoraj kakor vsa pokolenja. Oblike so se izpremenile, duh oblik — ne duh življenja! — je ostal isti. Nad nezmislernostjo tega življenja so obupavali, streljali se že predpotopni Wertherji; in če preudarimo natančno, je olepšaval španski oklopni moderer človeško telo prav tako malo, kakor moderne polovičarske nagote pod vratom, na hrbtu, po ramenih in nad mečami do kolen — in še višje; foxtrotti in huppa-huppe pa se v namenu nič ne razlikujejo od gavot in menuetov XIV., XV. in XVI. Ludovika ali od oslinjenih šentvalentiniad srednjeveških skakačev — oboje ima v sebi ritem razdražene seksualne krvi. Še več nego staroveški so ljubezenski dogodljaji s propalimi knezi («zadnjimi svojega rodu» — seveda), z vdovicami, v polmisterioznost zastrtimi in s filistrstvom domačnosti vabečimi, ter z nepričakovanimi pobegi histeričnih devičic, ki uidejo z «močnimi», ciničnimi mladiči, ker jih tisti drugi, umirjeni, dolgočasijo. To so torej zunanosti, in moti se, kdor meni, da je mogoče samo s temi zunanostmi podajati vpogled v viharje in tišine naše dobe. Vzel sem pa ta roman kot nepretenciozen, realističen roman o ljubezni med ljudmi, ki se na koncu vzamejo, ker so si bili že od začetka namenjeni, in ki se razidejo, če si pač niso bili namenjeni. S tega stališča gledano, je napisal Čosić več nego navaden ljubezensko-psihološki roman, kakor izhajajo v podlistku kakšnega časnika. Čosić ima slog (sicer nič preveč originalnega), ima lep jezik in tehniko, ki spominja na rutino, je mestoma tudi pesnik z dobrimi primerami in duhovitimi domisleki, dejanje se mu precej zanimivo zapleta in odpleta — ima skratka vse lepe lastnosti, ki usposablajo dobre pripovednike, ustvarjati vedno boljša dela. (Če se prav spominjam, sem nekje bral, da je to avtorjev knjižni prvenec.) Kdor bo razumel njegovo delo kot umotvor, ki noče injecirati pobude v žile in polniti glave s presenetljivo točnim modrovanjem o življenju, smrti, bogu in, z dvema besedama, o vsem (modrovanje, ki nam je postalo vsakdanja potreba in mogoče ne ena izmed najnepotrebnejših): kdor ga bo tako razumel, bo odložil knjigo s simpatičnimi občutki do avtorja. In se ne bo branil vzeti še kakšno njegovo knjigo v roke, če nam jo napiše.

Kocjan.

Maurice Lange: Le comte Arthur de Gobineau, étude biographique et critique, 1. zv., vel. 8°, XII + 291 str. Izdaje modroslovske fakultete na strasburškem vseučilišču. Snopič 22.

Po izvrstnih delih, ki sta jih posvetila grofu Arturju de Gobineauju Ernest Seillièrre in Robert Dreyfus na Francoskem, in po uglednih raziskavah številnih učenjakov, med katerimi ne gre prezreti L. Schemanna na Nemškem, zasluži danes omembo toli bistroumna kot nova študija: lepa knjiga, ki jo je Maurice

---

Književna poročila

Lange, žal po prerani smrti lani ugrabljen filozofskemu oddelku strasburške univerze, pravkar napisal o tej zanimivi in privlačni osebnosti.

Kakšen je bil pisateljev namen? Katere metode se je držal? Stavek iz njegovega Uvoda nas dovoljno o tem pouči: «Razložiti delo s človekom». To je krasno geslo, ki zasluži, da na kratko povzame moderne raziskovalne načine. S toplim sočuvstvom, a tudi z bistroidnostjo je hotel M. Lange pokazati, kako (str. 4.) «Gobineaujeve zamisli izvirajo iz njegove naravi in so skoro zgolj odsevi njegovih prirojenih nagnjenj, okrepljenih po vzgoji, po vplivu osredja in po življenjskih izkustvih; iskati v potezah njegove osebnosti in v nagonskem odporu proti težnjam sodobne družbe dušeslovno podlago njegovemu individualizmu; razjasniti z isto osnovno duševnostjo njegovo domotožno občudovanje za fevdalno družbo in torej za germanske samosilnike, ki v njegovih očeh utelešajo duha, in na drugi strani njegovo mržnjo do stremljenja po splošni enakosti, zastopanega v krščanstvu, kesneje v demokratiji, pošasti, ki ji je Francija izvoljena dežela; spoznati v sistemu, ki smatra mešanje krvi za vzrok usodnega prepadanja, in — to nas še tolaži nad onim — v ponosni avtonomiji, celo v immoralizmu višjih osebnosti skrajne posledice najstrastnejše in najbolj pristranske logike: takšna je bila naša namera...»

Neobjavljeni rokopisi, shranjeni v knjižnici strasburške univerze, so bili obilo izkoriščeni: to ni najmanjša zasluga tega spisa, čigar prikupna oblika ne more zatajiti trdne in točne dokumentacije, pazljive in neprizadete analize.

Grof Artur de Gobineau je potomec stare rodovine, katere propad je pospešila francoska revolucija. Njegov oče, upokojen častnik, mu je vcepil žalovanje po lepi ukinjeni preteklosti in sovraštvo do nove dobe. Otrok, ki ga je odgajal domači učitelj, zaverovan v nemške metode, je rasel pod njenim vplivom. Na gimnaziji v Bienni se pouk vrši v nemščini in mladenič krepko napreduje v nemških, grških, latinskih in orientalskih naukih. Vrnivši se leta 1830. na Francosko, se Gobineau dve leti brez uspeha pripravlja na lorijskem kolegiju za izkušnjo v Saint-Cyru. Z 19 leti, ko je prišel v Pariz, evo vam nastajajoče njegove osebnosti, kakor jo je M. Lange umel opredeliti z redko srečo (l. c. 19):

«Ponoš na ime in na ,pleme', zagrenjen z boleznim čuvstvom pojemanja, ki je od veka do veka spravilo plemiško družino v neprimeren družabni položaj in v preskromno gmotno stanje; verna vdanost oblikam prošlosti in dednim šegam starega plemstva; gnus in odpor napram novim običajem, navadam, napravam; obilna in plodna domišljija; strastna vnema za pesništvo... vse te poteze, ki jih nahajamo pri možu, so že takrat naznačene pod vplivom prirodnih darov deteta, krajev in okolij, koder je rasel, njegovih učiteljev, njegovega štiva in po temnem delovanju njegovega notranjega življenja. Življenje jih bo samo še poglobilo.»

Kakor Stendhalov ali Balzacov junak je Gobineau prispel v Pariz z željo, da bi se odlikoval, in s trdno voljo, da uspe. Dvanajst let ljute borbe, napora in razočaranj mu ni moglo izpodkopati teh srečnih nakan. V početku se mora zadovoljiti s skromno službo pri «Francoski družbi za plinsko razsvetljavo»; koristne zveze v legitimistični družbi mu vendar ne morejo pomoči iz gmotne stiske: odreči se mora ljubljeni mladenki in to ljubavno razočaranje mu pusti trpko žalovanje. Sotrudništvo pri enodnevnih listih ga ne potegne iz neprilike, zato sprejme leta 1839. za 100 frankov na mesec dolgočasno službo kot «jezikovni pomočnik» pri poštni upravi. Po prekuciji leta 1848. mu beda prizadeva, kakor pravi, mnogo otepanja in ohodkov. Na srečo ga leto kesneje publicist in politik De Tocqueville pozove k sebi ter otme iz strašne siročine, dokler mu ne preskrbi

Kronika

diplomaatskega mesta. Od leta 1843. do 1849. je navzlic vsem težkočam utegnil napisati šest romanov in štiri pesnitve, od katerih je bilo le dvoje natisnjenih: Slove Dona Juana (44) pod zaščito zajemljivega knjižavnega kročka, Les Cousins d'Ile, in pa Rimana kronika o Jeanu Chouanu. Njegovi romani izhajajo v listkih: Scaramouche (l'Unité, 43) les Aventures de Jean de la Tour Miracle (la Quotidienne, 46), Prigode Nikolaja Belaveira (l'Union Monarchique, 47), Gdčna. Irncisova (le National, 47), Ternove (J. d. Débats, 47), l'abbaye de Tiphaines (l'Union, 49). Vsi junaki teh romanov «Vikingi, normanski vitezi, zajemniški baroni in arenjski načelniki, condottieri, hugenotski stotniki, ligaški poglavarji... Vendejci in Jakobinci, Napoleonovi častniki in vojski, val si v reznici sličejo po svoji odločnosti, po brzini svojega pogleda in svojih ukrepov, po trmasti vnemi za misel, stvar ali samo za lastni prid» (l. c. 62). (Koniec prih.)

René Martel. — Iz francoskega rokopisa poslovenil A. D.

KRONIKA

V. Blasco Ibañez. Vicente Blasco Ibañez se je rodil v Valencii leta 1867. V zgodnji mladosti je odšel v Madrid, kjer ga je sloveči romanopisec Fernández y González (španski Aleksander Dumas) vzal za tajnika. Medtem je posejal madridsko vscučilišče, odkoder pa so ga zapodili zaradi prekucučkih nazorov. Vrnil se je v Valencio, kjer je deloval zoper krsijsvko oblasť in zoper nazilstvo, ki se skriva «v senci stolne cerkve», kakor se naziva eden njegovih romanov, znan tudi po nedavni francoski Hučvi operi «Dans l'ombre de la Cathédrale». Ker se je udeležil vataškega pokreta leta 1889., je moral pobegniti na Francoško. V Parizu je dovršil svojo «Zgodovino španske revolucije v 19. stoletju». Vrnivši se domov, je ustanovil republiksnske novine El Pueblo (Ljudstvo), za katere je napisal poleg številnih novel prva svoja romana «Arroz y tartana» — Riž in tartana, povest valencianske male meščanke, ki jo pogubi nje spogledljivost — in «Flor de mayo», Majski cvet, čigar glavne osebe so ribiči in tihotapci.

Obdolžen soudeležbe pri nemirih, ki jih je izzvala kubanska vojna, je v pomorščaka preoblečen odplul z jadralico v Italijo, kjer se je mudil štiri mesece. Njegovi vtiski s poči so zbrani v «En el palo del arte». V deželi umetnosti. Blasco se vrne na Španjko, se predstavi načelniku 3. armadnega zbora; primejo ga ter obsodijo na štiri leta prisilne delavnice (1897). Svojo kazen odcedi v neki valenški ječi.

Pomiloščen, po devetih mesecih, se nastani v Torrevieju, kjer nastane večina njegovih povesti, združenih pod naslovom «La Condénada». Ko pride zopet v Valencijo čez leto in dan, ga izvolijo za poslance (1898), da bi dosegel parlamentarno nedotakljivost. Tačas obelodani roman «La Barraca», ki mnogim kritikom velja kot eden najboljših proizvodov španskega slovtva v zadnjih 40 letih.

Kot narodni zastopnik se udeleži sedmih legislatur in uvidi, da Španija ni zrela za demokratsko vladavino. Leta 1906. odloži mandat in dá imenovati na svoje mesto svojega tajnika. «Politiko mrzim,» se je izrazil ob priliki, «to je prostaško zvanje.» Laska si, da je bil zgolj umetnik, zapleten v politiko, in kar se dá malo politik. Ako pa je ostavil bitko, je vendar ostal zvest svojemu praperu: ta borec se ni priklonil nobeni stranki. Hrupne preteklosti ni zatajil.

Poslej misli zgolj na pisateljstvo. Med mogočnimi deli, ki so si osvojila vso Evropo, naj navedem: Entre naranjos, Med oranžami (1899), Sonnica la cortesana (1900), Cañas y barro, Ločje in blato (1901), omenjena